LA POÈTICA DE LA QUOTIDIANITAT: NOTES SOBRE ELS APUNTS VITALS DE GOMAR

Empar Talens

L'obra de Gomar, ja siga en forma de poema, conte, novel·la o assaig ens permet gaudir d'una lectura d'essència atemporal, distintiva i molt intimista. Tot i així, entre les diferents formes narratives que ha emprat al llarg de la seua trajectòria literària, analitzarem una que ens deixa assaborir la seua creació despullada de qualsevol artifici, mancada d'acotacions espacials o temporals (ja intrínseques en l'escriptura mateixa) o manllevada de personatges que la governen: es tracta de l'assaig en forma de dietari.

Aquest gènere en prosa, breu per natura, li permet abordar a l'autor –d'una manera lliure i no especialitzada– amb voluntat de creació literària i també crítica, les matèries més diverses en forma d'apunts diaris. Dues són les obres de Gomar que empren aquesta estructura: el *Donato 2, 27*, un dietari publicat per 3i4 l'any 1988, i el *Vianant* publicat per El Cep i la Nansa l'any 2006.

Aquestos dos dietaris (separats per una distància temporal destacada) ens ofereixen traços de les vivències, passions i frustracions, i de la manera d'entendre i copsar l'existència del jo, però també marquen l'univers tematicoliterari de l'escriptura general de l'autor. No debades, més d'una anàlisi de l'obra de Gomar s'atreveix a apuntar que els dietaris són l'esquelet a partir del qual es forma el cos de la seua narrativa[1] (ja siga en forma de contes o de novel·les, com la seua última publicació).

[1] Conferència (21 de maig de 2009) «Rafa Gomar, o la literatura als marges del cànon». Guillem Calaforra. Pozna (Polònia), Majowe Dni Katalo skie (2).

Per mitjà de l'escriptura en forma de dietari, l'escriptor formula els pensaments més íntims, manifesta les incongruències que governen el gènere humà, delata les misèries que ens envolten o remarca les coses per les quals paga la pena viure.

No obstant això, fragmentar les vivències i analitzar-les, descriure sense pèls a la llengua les sensacions (fent contínuament un *streeptease* del que configura el jo com a ésser pensant) és un exercici arriscat –que el porta tal i com diu l'autor "de l'eufòria i la supèrbia a l'autoodi i el desànim". A més, el risc té una doble vessant, el fet de crear sentències, constatacions o proposicions aforístiques pot formular una sensació d'imposició de dogmes o ideals als ulls del lector.

Per sort, no és aquesta la pretensió de Gomar. La gràcia o la virtut dels seus dietaris radica en la sinceritat de les afirmacions, en la capacitat de condensar veritats universals en accions purament quotidianes (que poden semblar a simple vista insignificants o intranscendents) i en l'aparent senzillesa de la prosa poètica que utilitza per amanir-ho tot.

Gomar ens regala fragments de vida condensada en cada apunt del dietari, cada sentència, formulació o anotació és en realitat un microrelat en el que els únics personatges són: per una banda, l'autor mateix que –a través del seu ull clínic– albira una realitat tangible, palpable, i fàcilment perceptible a través dels sentits; i per l'altra, nosaltres, els lectors, còmplices –per natura– de les vivències o anotacions que ens descriu l'autor i manifestament abocats a una reflexió o meditació de les constatacions que aquest ens brinda. Així, els dietaris ens obrin les portes a la cavil·lació, observació o simple constatació del que som com a individus i com a col·lectiu. I ho fan d'una manera sublim, carismàtica, a través d'una mirada transparent i no exempta de vida, malgrat la negativitat que de vegades traspuen.

En ambdós dietaris tot i que la manera d'expressar-se varia considerablement, –Enric Balaguer[2] ha assenyalat que l'escriptura del *Vianant* mostra l'experimentació d'un escriptor molt més assossegat, refet– la temàtica i el contingut manté un fil constant. Així, en els dos casos hi trobem un individu que s'autoretrata oferint als lectors la imatge d'un humà inconformista que de vegades no accepta la realitat perquè no li agrada o no la suporta (als dos dietaris trobem reiterades crítiques a la situació del País), i d'altres troba la clau de

[2] "*Vianant*, un diari de Rafa Gomar amb la subtilesa de Txèkhov" Enric Balaguer. Diari *Información*. Alacant (29 de març de 2007).

la vida en un simple gest, una mirada compartida o la constatació mateixa de l'existència del jo.

Entre els temes que més obsessionen l'autor hi trobem els records d'infantesa que el transporten a un món consumat, acabat i en la majoria de casos ja desaparegut, i que aquest mira amb nostàlgia i amb una tendra estima: "avui en girar la cantonada he sentit un intens trasbals: la casa on vaig nàixer havia estat demolida i anaven a construir-hi un edifici nou". Però aquesta mirada li proporciona el revifament d'un moment plaent fins al punt que el record (com ell afirma al Donato) arriba a ser més ric i apassionat que la pròpia vivència.

Un altre dels punts que Gomar tracta als dietaris és la fixació en l'observació constant de tot allò que l'envolta i, tal i com diu ell, "aquest erotisme visual desinteressat es conforma a dissenyar aventures i imaginar històries a l'entorn de cada habitant de la ciutat" i li permet "configurar una part irrenunciable de la vida diària, alimentant-la de petits misteris i secrets i enriquint-la amb el seu joc d'espills". Aquest exercici, li concedeix abastar la bellesa més pura, la perversitat més atractiva o la melangia més tova.

El cúmul d'aparadors a l'aire lliure que és la ciutat, li serveix de base per a les més brillants reflexions sobre els conceptes més abstractes. Així, l'autor s'adelita en la contemplació d'elements arquitectònics com la pedra neta de l'església de Santa Caterina o les columnes de La Llotja, i les compara amb la bellesa en estat pur, o sent la pena més profunda en contemplar un home que dorm en un banc del parterre tapat pels cartons d'embalatge d'un electrodomèstic. O simplement en veure's correspost en un encreuament de mirades sent reviscolar l'entusiasme per la vida. És a través de la mirada, doncs, que estableix un vincle secret entre el món i el jo més íntim mostrant-nos la malenconia més pura, les pèrdues, les absències, els anhels o l'alegria fugitiva.

Una altra de les temàtiques que embolcallen els dietaris són els comentaris sobre l'art en general: ja siguen obres literàries, musicals, o cinematogràfiques. L'autor ens dóna a tastar l'essència d'algunes joies entre les quals es pot albirar el gust per la bona literatura (Txèkov, Kafka, Calders, o Fuster són algunes de les seues anotacions) i l'origen de la seua brillant prosa.

El mateix fet d'escriure és també tema de dissertació constant, així, el jo més íntim es capbussa en una reflexió profunda i molt acurada sobre el significat de la pròpia escriptura i ens deixa entreveure la

preocupació constant de l'autor per aconseguir l'equilibri entre allò que escriu i allò que silencia, o la por de deixar passar la vida entre els buits de les tecles d'un ordinador. Fins i tot, mostra obertament la seua opinió entorn del gènere assagístic confessant que aquest estil l'obliga a treballar més despitralat sense el vel que li confereix el conte o la novel·la.

Tota aquesta temàtica la trobem sempre envoltada d'una varietat de formes que van des de les simples anotacions o descripcions breus a relats mesurats, contes condensats o a l'ús suggestiu d'una prosa poètica pura.

De qualsevol manera, l'autor sempre sotmet el contingut a una anàlisi conscienciosa a través de la qual intenta, i en la majoria dels casos ho aconsegueix, "penetrar en les veritats més profundes i transcendents quasi sense esmentar-les".

Aquesta finestra abocada al món, que és la prosa de Gomar, ens revela entre línies i amb una majestuositat envejable els misteris de la vida en cada observació, en cada insinuació de la seua particular mirada. I ens permet gaudir a glops menuts d'unes anotacions perdurables en el temps perquè, com bé diu Gomar: "els afectes no tenen temps. La gràcia és que reviscolen a través de la literatura".